Q. B. V.

SPICILEGIVM OBSERVATIONVM DE INDORVM MORBIS ET MEDICINA.

INDVLGENTE MEDICORVM ORDINE
IN ALMA ERNESTINA
PRAESIDE
D. IO. HERMANNO FüRSTENAU
PRIMARIO MEDICINAE, OECONOMIAE
ORDINARIO PROFESSORE,
ORDINIS MEDICI H. T. DECANO,
PRO LICENTIA
IMPETRANDI SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES
PVBLICO SENATVS ACADEMICI EXAMINI
EXPOSITVM
A
IOHANNE PHILIPPO PAXMANNO
HAMELIENSI.

D. XXXI. MART. CIƆ IƆ CC XXXV.

H. L. Q. S.

RINTELII TYPIS IOH. GODOFR. ENAX
ACAD. TYPOGR.

OBSERVATIO I.

Spicilegium post messem instituere, uti in omni disciplinarum genere, ita in arte cumprimis salutari juvat.

SCHOLION.

Amplam post messem rerum in omni doctrina pulcherrimarum, obviarum, reconditarum, utilium, necessariarum, jucundarum, æquo & industrio rerum scrutatori spicilegium usque relictum esse, intelligentibus constat. Neque vero, id ut planum singulis & manifestum fiat, vel falcem in alienam mittendo messem, vel per varia scientiarum argumenta errando, inductionis ope, probationem aggredi necessarium erit, cum vel sola servandorum hominum disciplina, quod agamus, quod dicamus, scribamusque, abunde suggerat. Ea vero, uti ex sanioris philosophiæ, quâ naturam ejusque affectiones mutationesque scrutatur, fontibus originem trahens, observationibus sedulo factis incrementum debet, ita earum non neglecta applicatione usuque continuato adolescit magis, sensimque ad majus indies perfectionis fastigium adspirat. Hisce vero circum-

ſpecte adornandis erectioris viri ingenii nullo non tempore inſudarunt, & quæ circa corporum naturalium inque primis humani indolem, conditionem, varietatem ſenſuum miniſterio, viſusque præſertim annotarunt, editis eam in rem anatomici, physici, medici, pathologici, ſemiotici, therapeutici argumenti haud contemnendis obſervationibus, cum erudito communicarunt orbe. Ingens equidem hic notatur diſcrimen, obvia nonnullis & ex trivio petita, vera, falſa, certa, incerta, viſu an auditu cognita corradentibus, aliis non niſi ſingularia, rariora, admiranda, & felici beata ſucceſſu enarrantibus, adverſos vero & funeſtos præſidiorum effectus aſtute celantibus; ſelecta denique, & veram ſpondentia utilitatem, triſtia pariter & læta, obvia ſimul & rariora, ſed vera utrinque & certa, ita ut eorum quæ ad rem pertinent, nihil temere omittatur, eleganti & concinna ratione tradentibus aliis. Ac licet iis, quæ ab integris collegiis & ſocietatibus litterarum ac ſcientiæ inprimis naturalis incremento dicatis, & ſeculo ſuperiori ac præſenti in Gallia, Britannia, Italia, Rusſia & Germania pasſim erectis, hodieque vigentibus, eorumque membris & ſociis ſunt profecta obſervata, palma præ reliquis a multis tribuatur; re tamen penitius expenſa fatendum omnino eſt, in actis, ut communiter vocantur, in ephemeridibus, in annalibus, in miſcellaneis iſtis obſervationibus, annuo vel menſtruo ſpatio edi ſolitis vera non raro falſis, incertis certa, utilia minus talibus, rarioribus & ſelectis proletaria & ubivis obvia, malis miſceri

bona.

bona. Mirum ut non ſit, tantam poſt obſervationum meſſem, alios inter, doctiſſimorum Bigæ Medicorum, THEODORO KERKRINGIO, & FRANCISCO HILDESHEIMIO, illi quidem anatomicum huic vero pragmaticum conficiendi ſpicilegium relictam eſſe provinciam. Neque vero etiamnum, neque impoſterum inventis, dictis, enarratis, obſervatis aliquid addendi deerit occaſio. „Multum enim, verba ſunt SENECÆ: egerunt, „ qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt, mul„ tum adhuc reſtat operis reſtabitque multum. Na„ tura enim, ſtudio quaſi quærentem fugit, & oc„ cultat, quod oſtendat reviſenti. Veniet tempus, „ quo iſta quæ nunc latent in lucem dies extrahat, & „ longioris ævi diligentia.

obſ anat. d. aff. cap. *Quæſt. Nat. L. VII, c. XXV.*

Obs. II.

In hiſtoria naturali & medica Indiæ orientalis non deficit ſpicas poſt meſſem colligendi materies.

SCHOLION.

Illos inter, qui de aëre, aquis & locis Indiæ orientalis id quod ſenſibus uſurparunt, litterarum monumentis comprehenſum memoriæ prodiderunt, IOSEPHUS à COSTA, JACOBUS BONTIUS, WILHELMUS TEN RHYNE, ANDREAS CLEYERUS, GEORGIUS EBERHARDUS RUMPHIUS, HERBERTUS DE JÄGER, ENGELBERTUS KÆMPFERUS, ut reliquos, & qui botanica ſigillatim tradiderunt, CHRISTOPHORUM à COSTA, CAROLUM CLUSIUM, GARCIUM ab orto & ſimiles tacea-

Hiſt. Nat. et mor. Ind. Hiſt. Nat. Ind. d moxa epiſtol. var. add. M. B. V. Hiſtor. Simpl. Ref. Amœnit. exot.

ceamus, nec ſine elogio commemorandi veniunt. Neque vero itinerum illuc a variis factorum relationes hic prorſus ſunt negligendæ. Non pauca enim apud A. OLEARIUM, I. A. de MANDELSLO, I. B. TAVERNIERIUM, I. THEVENOTIUM, I. SPONIUM, DELLONIUM aliosque occurrunt ſcopo noſtro apprime inſervientia. Sed uti hæc talia vaſtis plerumque operibus diſperſa non ſine labore plerumque colliguntur; ita poſt laudatiſſimos priorum in hoc opere conatus, & ſtudia indefeſſa illud diſſimulandum non eſt, inter multa egregia, uno ore adſerta & confirmata non pauca occurrere, quæ lectorem in illa autorum diſſenſione & repugnantia dubium dimittunt, id quod doctiſſimi KÆMPFERI obſervationes exoticas, quibus complures veritates antea abſconditas in aprico poſuit, cum reliquis conferenti ad oculum patebit. „ Enimvero illuſtris Societas „ Indiæ orientalis Belgica, ut M. B. VALENTINI fidem „ facit, non ſine laudabili cautela legatos illos, aut, „ ut vulgo audiunt, commiſſarios ad plantationes „ ſuas aliosque locos transmittendos primum ſacro „ jurisjurandi vinculo adſtringit, ut in relationibus „ ſuis nil niſi veritatem illibatam proferant, quibus „ ea de cauſa major ſemper fides adhibenda eſt. „ Quandoquidem vero & hi tales rerum naturalium „ prorſus ſint ignari, atque de iis, quæ ad res mercatorias mage faciunt, ſolliciti tantum ſint: hinc „ tutius ab eruditis & curioſis in locis indiæ viventibus ea, quæ ſtudium naturæ artisque medicæ „ concernunt, & ab iis curatius & perfectius explo„ rari

Itiner. Orient.

Ind. literat. proœm.

„ rari possunt expetere atque expectare possumus.
„ Quem in finem tot membra S. R. I. Academiæ Naturæ Curiosorum in Germania, Volckamerus
„ scilicet, Schrœckius, Mentzelius (à Potentissimo
„ Borussiæ Rege hunc in finem lautissimo stipendio
„ donatus) Schefferus, ut & inclytus Ludolphus
„ aliique cum eruditis in orientali india, Cleyero,
„ Jägero, Rumphio, ten Rhyne, similibusque
„ commercium litterarium aluerunt, quorum ob-
„ servationes & epistolæ jam ex parte in Miscella-
„ neis curiosis occurrunt. Majorem vero lucem
„ illæ nobis litteræ atque scripta foenerari possunt,
„ quæ posteriores in India ipsa orientali inter se re-
„ ciprocarunt, quibus se mutuo æmulando, & in
„ multis contradicendo se ad uberiorem & curatio-
„ rem inquisitionem excitarunt, & stimulum non
„ inutilem addiderunt: quo fieri non potuit, quæ
„ alioquin in abscondito mansissent, in apricum
„ deducta fuerint. Sed cum & hi vel præjudiciis forsan occupati, vel relationibus aliorum nimium confisi fallere & falli potuerint, integrum nobis erit, quid veri falsique hisce relationibus insit, quoad per autopsiam mihi, Respondenti innotuit, per lancem quasi saturam ostendere, non eum quidem in finem, ut, quæ in locis remotissimis congrua deprehenduntur, sanitatis præsidia ad nostra corpora imprudenter applicemus, sed ut ex sollicita omnium, quæ hic occurrunt circumstantiarum collatione judicium acuatur, cujus maximam in languentium medela vim deprehendimus.

OB-

OBS. III.

Aëris conditio in moderanda Indorum valetudine maximam obtinet efficaciam.

SCHOLION.

Aëris quænam sit in India orientali ratio, ex situ ejus versus solem discimus. Cum enim æquatori vel proxime subjaceat, vel saltem non adeo procul ab eodem distet quicquid orientalis nomine Indiæ venit, prono inde fluit alveo, id quod autopsia constat, perpetuum ibi æquinoctium, regionum tamen diversitate & majori vel minori ab æquatore distantia, quam latitudinem locorum, vel & elevationem poli appellare Geographi solent, hic neutiquam neglecta, assiduum adeoque ver, vel si mavis, autumnum, summamque aëris amœnitatem, optatamque temperiem matutinis præsertim & vespertinis horis, sed circa meridiem per aliquot horas æstum vix tolerandum, noctu vero frigus sat notabile non raro observari, veraque & illa HORATII deprehendi:

Matutina parum cautos jam frigora mordent.

Vnde quid de aëris indici salubritate habendum sit, facile patet. „Ex tempestatibus, A. C. CELSO judice, „ pessimæ, quæ maxime variant. Quo fit, ut autumnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis „ temporibus calor: nocturnis atque matutinis, „ simulque etiam vespertinis frigus est. Corpus L. II. C. I. „ ergo & æstate & subinde meridianis caloribus relaxatum

„ laxatum subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit, quandocunque evenit, noxium est. Videlicet, ut OVIDIUS autor est:

Cum modo frigoribus premimur, modo solvimur æstu,
Tempore non certo corpora languor habet.

Apposite hasce, & si quæ sunt aliæ aëris æquinoctialis qualitates ad Indiarum regionem applicat, eumq; argumentis non contemnendis minime siccum, sed humidum valde in circumjacentibus insulis non solum, sed & in continentis regionibus deprehendi, JACOBUS ostendit BONTIUS, qui de aëre, qui circa Bataviam occurrit, sigillatim sequentem loquitur in modum: „ Aër in circumvicina regione non admodum salubris existit, tum, quod calor & humiditas putredinis effectrices & genitrices physicis dicantur, tum propter stagna & loca paludosa hic frequentia, dum enim venti e montibus spirant, foetidos & crassos, ne dicam, propter multitudinem insectorum venenatos vapores supra urbem nostram adigunt, ac ita aërem inficiunt, itaque ventus e continenti oriundus serio nobis cavendus est, atque is præcipue qui post gallicinium e montibus spirat, ob primarum vigiliarum tepidum calorem ac aperta inde in homine sudaria, seu corporis poros, vehementius propter subtilem & penetrantem qualitatem corpus afficiunt, quam vel frigidissimus Boreas media hyeme in patria. Quo eodem loco duo anni tempora, æstatem pluviosam & hyemem siccam, calore ob solem

Hist. Nat. & Med. Ind. or. L. I. Dial. I.

B a li-

a linea æquinoctiali non longe recedentem plerumque semper æquali existente in Indiis, his quæ sequuntur verbis constituit, fusiusque describit: „ Æstas incipit, ubi perpetuæ pluviæ cadere incipiunt: nam tum sol propior æquatori e directo nos „ feriens, ac e mari, paludibus & stagnis nubes in altum cogit, incipitque hæc tempestas a Novembris initio ac usque initium Maji excurrit, cœlo „ tum temporis tam irriguo, ac tam pluvioso, tum „ cadentibus tam continuis pluviis, ut insolitis merito secundum Deucalionis diluvium metuatur. „ E contra a Maji initio usque ad Octobris exitum „ siccus plane & serenus est aër, vix pluvia toto sex „ mensium intervallo decidente contrario plane „ modo, quam in patria nostra, ubi recedente sole „ pluviosus fit aër, appropinquante vero sole siccior „ evadit. Et de anni quidem temporibus pluviisque in India cadentibus diversæ occurrunt, & repugnantes invicem relationes. Idem quod J. BONTIVS modo de Java sua, J. H. SEYFRID de Cambaja & littoribus Malabaricis affirmat, sed mox addit eo, quo hyemalis in dictis littoribus occurrit, id vero est pluviosa tempestas, in littoribus Coromandel æstatem siccam vigere, utroque, ut ipse LINDSCHOTT utrinque fide nixus, addit, loco sub eadem poli elevatione sitis, & vix 30. 40. 50. aut 70. milliaribus in vicem distantibus. Suratæ vero tres anni partes J. A. de MANDELSLO, calidam, Februario, Martio, Aprili & Majo, pluviosam Junio, Julio, Augusto & Septembri, frigidam denique Octobri, Novembri, Decembri

Medull. Mir. Nat. p. 521. sq.

itiner. Ind. or. L. I. c. 9.

bri & Januario mensibus notavit; cujus quidem rei veritatem ego, Respondens, per integros novem annos in Bengala, eadem fere cum Surata latitudine gaudente commoratus, toties deprehendi, hoc tamen adjuncto discrimine, quod æstus initium Martium, ejusque finem Junium, pluviarum initium Julium, finemque Octobrem, frigoris vero qualiscunque initium Novembrem finemque Februarium menses, ventosque illic ex oriente & meridie, istic ex occidente, hic vero ex septentrione plerumque spirantes videre mihi licuerit. Reliquas quod attinet regiones, illud notatu videtur dignum, quod eo, quo in Bengala & vicinis regionibus pluviæ desinunt, tempore, in Java initium capiant, Novembris nempe initio, & usque ad Februarii finem mensis continuent, reliquis octo mensibus perpetuam æstatem referentibus; eo vero, quo hic pluviæ desinunt tempore, Martii nempe initio mensis in oris Cormandel illæ iterum cadere incipiant, & usque ad Junii finem perdurent, reliquis octo mensibus perpetua iterum æstatis temperie, æstu & siccitate conspicuis. Quæ si recte æstimentur, ut autopsia mihi constant, ea, quæ supra ex aliis sunt citata, non parum illustrabunt. An vero LINDSCHOTTI et SEYFRIEDI, tempestates in Malabariæ & Coromondel oris eadem latitudine gaudentibus, & non multum ab invicem remotis, sibi e diametro contrarias adserentium fides in dubium vocari debeat? affirmare non audeo, qui Coromandel, non autem Malabariæ oras visitivavi, sed si per analogiam argumentari licet, simile quid in Java & Suma-

tra insulis mihi deprehendere visus sum; hæc enim cum æquatori sit proxime subjecta, perpetuis fere pluviis integro anno madet; illa vero sex gradibus ab æquatore remota, sed magis ad orientem vergens non nisi per quatuor menses pluviis, per reliquos octo menses siccitate gaudet. Simile prorsus exemplum infra de America occurrit.

Schol. obs. XX.

Obs. IV.

Victus ratio Indis familiaris & vitæ genus valetudini ipsorum non parum velificatur.

SCHOLION.

Alimentorum ex animali & vegetabili regno profectorum, omnis generis carnium, volatilium, domesticarum, ferinarum, quadrupedum, piscium, olerum, plantarum, radicum, & aromatum inprimis Indiam orientalem esse feracissimam, neque potulentis saporis suavitate & virtutis præstantia, conspicuis destitui, tum aliunde constat, tum a BONTIO iterum docemur, qui plerisque & alimentis & condimentis, & potulentis, in India usitatis fuse enarratis,

l. c. Dial. II. III. IV. V. VI. VII.

l. c. Dial. VI. „ Quid, pergit, jam postremo tibi memorem mala „ aurea, citrea, granata, & cæteros similes fructus, „ quorum summa est copia, cum ista in nostra Europa notissima sunt. - - Vites taceo, quæ si diligentem putatorem & cultorem nanciscantur, „ quater in anno maturos suos fructus proferunt. „ Itaque, si diurnus calor non adsit, propter perpetuum

„ petuum virorem ſemper hic ver, ac veri heſperi-
„ dum horti. Sed ut pagani Indiarum indigenæ
vaccarum adorant ſimulacra, quin &, ut I. A. de
MANDELSLO fidem facit, vitulis nuptias ingentibus *l. c. L. IV.*
non raro ſumptibus parant, rati, animas propinquo- *c. XII.*
rum facto e corpore exceſſu in hæc forſan animan-
tia per metempſychoſin quandam Pythagoricam
tranſiiſſe, cujus quidem philoſophiæ rudera in Indi-
is hodieque ſupereſſe, laudatus modo BONTIUS eo *l. c. Dial.*
confirmat, quod Indi etiamnum abſtineant fabis *VII.*
rubris, & quicquid inter herbas rubrum colorem
obtinet. Ita a butyro, vaccina, vitulina quin & omni
carne ſunt abſtemii, vita exiſtimantes animantia,
quam illis non conceſſerant, neutiquam privanda
eſſe, paucis oleribus, ſalis & olei momento additis,
lacte, pane ex arbore ſagvvera parato, & præter
piſculos paucos, varii generis fructibus, inque primis
oryza cum aqua ſimplici, quæ ipſis cibi potusque lo-
co ſufficit, contenti. Olerum vero & fructuum
cum varia admodum genera in Indiis proveniant
pro varia eorum qualitate, uſu & abuſu vario varios
expectandos eſſe effectus, in aprico eſt. Hæc vero
ut de paganis & plebejis Indiarum incolis inprimis
valent; ita & Aethiopes, qui rerum ibidem potiti
ſunt, & advenæ Europæi eo lautius vitæ genus ple-
rumque ſectantur, vino peregre advecto, aromatibus
ibidem maxima in copia provenientibus, omnis
generis carnibus, pennatis inprimis, ferinis & do-
meſticis, varii generis piſcibus, fructibus, oleribus-
que diverſis, quin & pane ex tritico, Japonia & Su-
ratta

ratta advecto, & cerevisia ex illo frumenti genere, quod Belgis mout vocatur, paratis, ut BONTIVS iterum refert, mensas instruunt, imo comessationes & compotationes quotidianas instituunt, theæ ex China allatæ, granorum Coffee partim sponte ibi provenientium, partim ex Natolia & Japonia advectorum, & nicotianæ sacharique, utriusque indigeni, partim ex occidentali India advecti usu abunde delectati. Ex hisce invicem collatis satis, opinor, patet, sanitate Indos minime perfecta & constanti gaudere, & ævi plerumque brevioris esse, quod utrumque communis rerum usus & attenta confirmat observatio. Præterquam enim, quod aëris varia conditio singulis propediem diebus ibidem obvia maximum sanitati detrimentum inferat, æstusque circa meridiem maximus vel ideo valetudini sit noxius, quod pori corporis nimium aperti, accedente vespertino & nocturno frigore & rore noxio corpori minus probe tecto matutino tempore illabente importune claudantur, simili propemodum modo ac de aëre hungarico de die exquisite calido imo fervido, noctu vero ultra modum frigido, utriusqve vero noxis elegantes admodum observationes penes TOBIAM COBERVM legere licet; cum ex adverso Septentrionales populi, aëre horrido & gelido utentes, inque iis Lappones tametsi aspere duriterque vivant, tamen commodissima utantur valetudine, ut Medicos nec habeant, nec iis se indigere existiment, ut a IO. SCHEFFERO fusius relatum extat: alimenta Indis usitata sanitati non æque conducunt. Licet enim victus simpli-

l. c. Dial. III.

Obs. Castr. Hung.

Lappon. C. XXV.

plicissimus omnium consensu sit optimus, oryzam tamen, calidam inprimis adsumtam non solum noxiam esse ventriculo, verum cerebro ac universo nervorum generi, ut a vaporibus crassis & siccis ex hoc cibo in cerebrum elevatis nervi optici sæpe in tantum obstruantur, ut cœcitas inde oriatur, alios inter, rerum usu id confirmante, præclare iterum BONTIVS ostendit. Famigeratum vero potus genus, *l. c. Dial. III. & l. II. c. XVI.* Arac, quod e liquore nuce Indica contento, ac ex ipsa arbore destillato cum oryza conficitur, vel ob mangonii suspicionem caute usurpandum esse, patet, cum Chinenses avarissimi simul & astutissimi bipedum illud in India mixtis holothuriis in mari fluctuantibus parant, quæ excrementa maris Belgæ quallen vocant, eaque tam exurentis sunt caloris, ut solo attractu vesicas in cute excitent, ut idem Cl. Autor fidem facit. *l. c. Dial. III.* Cerevisiæ vero ex oryza a Iaponibus confectæ, & Sakki vocatæ, adque vini Hispanici vigorem & indolem coctæ proprietates & noxas uti in proprio expertus est corpore, ita graphice ENGELBERTVS descripsit KÆMPFERVS. *l. c. Fasc. III, Obs. XI.* Ac sicut de potu, Sagouer dicto, qui destillat ex arbore non absimili palmæ Indicæ, JACOBVS affirmat BONTIVS, illum, ut *l. c. Dial. IV.* & reliquos potus naturalis species ex nucis Indicæ cavitate, & floribus elicitis frigida qualitate excellere, ac proinde nervis esse infestos, si quis nimia quantitate iis abutatur, præsertim corpore per exercitium aut solis ardorem excalefacto, indeque malum corporis habitum, fœdum ac luteum corporis colorem, ipsamque paralysin derivat, quæ quidem omnia

omnia rerum usu edoctus verissima comperi, ita de pane quem ex arbore Sagowera confici, supra commemoravi, pariter mihi innotuit, illum particulis nutritiis paucioribus instructum esse. Olerum & fructuum in Indiis provenientium ingens equidem est discrimen, pleraque tamen frigidiori sunt qualitate prædita, quibus affatim æstuante corpore ingestis, & notabili aquæ frigidæ, aut alius prædicti potus quantitate affusa, non mirum, si diarrhœæ, dysenteriæ, dolores colici, febres similiaque oriantur mala. Præ ceteris Ananas fructus, ut saporis suavitate & eminentia reliquos fere omnes, ita & nocendi energia superare deprehendi, utpote a cujus abusu commemorata modo & plura alia proficisci vitia, expertus novi. Inter fructus vero salubres & unde solatium aliquod male habentes sibi queunt promittere cum areca cardamomis & calce viva folia betele mista, mundandis dentibus masticatorii loco inservientia, fructus manges. pisanque, & cydonia Bengalensia, bambus seu mambu Sakar, BONTIO laudata, & analepticorum classi merito inserenda, tum fructus inprimis poley, & ferre everrendis urinariis viis idonea, & inter reliquas dapes apponi solita, nemini, quod sciam, commemorata neutiquam reticenda duxi; tabaci vero fumum, in locis istis orientalibus plus satis familiarem, cujus usus laudem, crimen abusus habet, vel idcirco tangendum putavi, quod non per fistulas passim usitatas, sed per peculiares machinas, aliosinter à KÆMPFERO descriptas & iconibus expressas ita hauriatur, ut oleum quod in nicotiana

l. c. p. 641.

latet

latet fœtidum, & narcotica vi præditum ab aqua interjacente absorbeatur. Reliquum vitæ genus Indis familiare quod attinet, nudi fere omnes incedunt, & pauco eoq; misero per dicta victu utentes, & pluviis vix non immersi labores sub dio plerumq; peragunt, idque non nisi necessitate coacti, cum de mediis vitæ sustentandæ vel in proximum diem sufficientibus securi otium labori præferant, ignaviaque torpescant. Præterea admodum juvenes, & vix quartum, quintum, sextum, septimum, octavum, decimum & duodecimum ætatis annum ingressi, utriusque sexus homunculi matrimonia contrahunt, & quamprimum per ætatem licet, veneri litant, liberisque dant operam, quod ne solus dixisse, aut fabulas narrasse videar, en testem iterum luculentum J. A. de MANDELSLO, hæc talia disertis confirmantem verbis. *l. c. L. I. C. XXXI. p. 59.* Hæc vero omnia quantum perspirationem impediendo, vires frangendo, & maturam accersendo senectutem valetudini sint fraudi, non attinet pluribus evincere. CORNELIUS certe TACITUS de priscis suis germanis longe commemorat alia, in quibus seram juvenum venerem & septam pudicitiam, eoque inexhaustam pubertatem, & quod virgines non festinentur, eandem juventam, similemque proceritatem ex merito laudat, unde & quod pares validis misceantur, robora parentum liberi referant. *de Mor. Germ. c. 19. 20. 24.* Indorum vero plurimos vix trigesimum agentes ætatis annum, quem ex arborum forte obviarum, hoc vel illo tempore satarum collatione computare solent, senilem referre canitiem, & vix quadragesi-

mum annum vivendo superare, non uno documento certior factus sum.

Obs. V.

Pestilentia vera in Indiis fere nunquam est visa; febres vero acutæ continuæ, exanthematicæ, pestilentiales eo sunt frequentiores, intermittentes oppido raræ.

SCHOLION.

Ex pestis absentia summam aëris Indici puritatem & salubritatem colligunt nonnulli: ast postea quam curatiori facta causarum pestem producentium indagine innotuit, pestem non nisi contagio propagari, penes omnes in confesso est, in aëre quoque purissimo pestis contagium longe lateque grassari, & stragem maximam edere posse. Febres vero intermittentes in Indiis rarissimas esse, I. BONTIVS iterum confirmat, præter unam & alteram quartanam, eamque cum ægro è patria delatam, quæ miserrime in hydropem, & inde certissimam mortem desierit, quæ certam servaret periodum, cum intermissione seu ἀπυρεξία febrem vix se meminisse, affirmans. Cujus quidem rei causa vel in victu Indorum parco, vel in perspiratione aucta, vel in utroque quærenda videtur momento. Harum vero defectum febrium, continuæ acutæ malignæ, largo fœnore resarciunt, quæ eodem teste Cl. BONTIO plerumque

l. c. L. II. c. XIV.

l. c.

rumque cum tanto furore invadunt, ut tanquam attonitos de ratione mentis statim dejiciant, & sæpe intra paucissimos dies imo aliquando horas cum phrenitide & continuo delirio ægros è vita rapiant. Adsunt perpetuæ vigiliæ, vomitus varii coloris præcipue viridis & æruginosæ bilis. Externa rigent. Calor interne cum ingenti siti vitales & naturales facultates depascitur. Præter enim horridam illam & pestinentialem febrem, quæ 1733. in Batavia decem mensium spatio 35. hominum millia rapuit ab aqua marina per canales in civitatem derivata, & æstus occasione maris, modo accedente, modo recedente hoc vero tempore paludum more hic insignem à cadaveribus aliisque injectis fœtorem spirante ortam, duas inprimis febrium ejusmodi pestilentialium species, quoad in Indiis degi, notare mihi licuit: alteram ad sinum Bengalæ quotannis frequentem, & Augusto inprimis mense pluviarum occasione affatim cadentium, Gange fluvio exundante, & juxta cum gentilium cadaveribus eidem injectis, & magno numero innatantibus, & putridum exhalantibus fœtorem multis aliis effluviis heterogeneis salinis, tartareis, nitrosis vulgo dictis, & sanitati adeo infestis, ut ferro candente vel & farina fabarum aquam corrigere & potui idoneam reddere studeant, referto revertentem, & pluribus funestam, quam mecum BONTIVS cum singulis notavit circumstantiis; alteram, die Aue sigillatim appellatam, & pustulis nigris in naso inprimis conspicuam. Huic vero posteriori, ut folia arboris cujuslibet obviæ in turundæ formam *l.c.p.30.40.*

 coactæ,

coactæ, & cum fœno græco, saleque communi mista opponere, &, ut narium hæmorrhagiam, quam criticam & salutarem in hoc morbo noverunt experti, concitent, naribus ingerere solent hujus regionis incolæ; scarificationem forsan narium Aegyptiacam,
P. P. Ill. STAHLIO laudatam imitati, ita in reliquis febrium acutarum speciebus præter universalia, V.Sionem & cathartica in principio, si opus adhibenda, diaphoreticis & sudoriferis cum debito regimine adhibitis, negotium omne absolvendum erit. Quem in finem præter varias radices & herbas alexipharmacas indigenas, lapide bezoardico, & lapide cordiali Indico, Goæ ex variis simplicibus ejusdem commatis confecto Indi, nostrates vero alexipharmicis quoque usitatis, volatilibus & temperatis, ex coralliis, cancrorum lapidibus, apri dente, unicornu fossili, succino, cinnabari, antimonio diaphoretico, scordio, angelica, vincetoxico, sambuco, scorzonera, contrayerva, serpentaria virginiana ex Europa vel & America advectis & varia forma adhibitis nec sine effectu exoptato utuntur: illud vero silentio non videtur prætereundum, quod Indi harum rerum periti ægrotos febribus continuis laborantes ventilatione sollicite instituta sudore per aliquot horas data opera prohibeant, deinde vero sudori cum εὐφορίᾳ tuto permittant. Quæ quidem medendi ratio, ut empiricæ simillima appareat, duplici niti fundamento videtur, impeditura nimirum, ne vel cœlo in Indis fervente languentes sudoribus nimium diffluant, vel sudoribus præmature concitatis, vires nimium pro-

prosternantur, vel etiam, ut homines nudo corpore radios solares impune & absque sudoris colliquativi metu ferre soliti, ad sudorem ejusmodi ventilationis flabello factæ subsidio præparentur ac disponantur, quam in sententiam eruditæ I. H. SCHVLZII meditationes conferri merentur. Variolis vero & morbillis laborantes, quorum exanthematum hisce in locis uberrimus est proventus, aqua frigida strenue perfundi, idque ni fiat, vix, qui iisdem laborant evadere, tum ipse sæpius vidi, tum KÆMPFERVS in Javæ incolis notavit, idque in æstuoso isto climate non adeo absurdum putat.

Obs. de Sudore.

l. c. p. 534.

Obs. VI.

Nervosi vitia generis, & affectus spasmodici in India orientali frequenter occurrunt.

SCHOLION.

Hujus quidem causam phænomeni ex aëris vitio vitæque genere Indis usitato juxta prædicta eruere, haud equidem foret difficile; neque vero pestem istam, ut multis solenne est, appellandam peculiaribus antidotis tollendam, sed genuinis, quodlibet vitium nominibus indigitandum censui. Hæc inter communissimum omnium & frequentissime obvium, Beriberi dictum, pro paralyseos specie a BONTIO aliisque vulgo habetur, ego vero, hoc ipso nomine illud delirii genus, quando quis absque causa manifesta sibimet ipsi displicet, solitudinem amat, mœrori

l. c. L. II. c. I.

mœrori indulget, id vero eſt, melancholiam hypochondriacam denotari, experiundo didici, ſimul & diuturno ſtudio vera eſſe deprehendi, quæ idem ille

l. c. L. II. c. II. Cl. BONTIVS de Spaſmo, & tetano cumprimis commemorat; tam repentinum enim & ſubitum eſſe aliquando ejus impetum, novi, ut dicto citius homines rigidi, non ſecus ac ſtatuæ, permaneant: dum vel in anteriorem vel poſteriorem corporis partem muſculi involuntario motu verſus principium ſuum trahuntur. Hoc malo affecti truculenter admodum aſtantes intuentur præſertim, quod ſæpe fit, interveniente ſpaſmo cynico, ſeu convulſione canina, cum utravis maxilla aures verſus trahitur. Ruber & viridis color ex oculis & facie oritur, dentibus ſtrident, & murmur innonditum, vice vocis humanæ edunt tanquam ii, qui è cella ſubterranea loquuntur: ita ut imperitis vere dæmoniaci appareant. Præterea & varii generis doloribus & ſpaſmis in infimo præſertim ventre ſub colici, hypochondriaci, quin & hyſterici mali nominibus ſcenam ludentibus, una cum Sinenſibus & Japonenſibus miſere non raro Indos excruciari videas, quæ quidem vitia variis ſtipata ſymptomatibus à flatibus ſeu vaporibus derivanda exiſtimant. Quam in rem egregia ſunt, quæ Cl. KÆMPFERVS memoriæ prodidit, digna omnino, quæ hic quoque legantur verba: „Aſia quo-
„ usque ad noſtros antipodes extimumve orbis ter-
„ minum extenditur tribus donata eſt Heliconibus,
„ Arabum, Brahmenum & Sinenſium: ex quibus
„ ſcientiarum artiumque promanavit, quicquid eſt

„ inter

„ inter vasti orientis populos. Hi vero cœlo, linguis, moribus, religione distincti populi, licet pro diverso, ex quo oriuntur, Helicone, alia atque diversa foveant artis medicæ (ceteras non attingo) principia, præcepta, materiam & medendi methodos, nihilominus tamen, cum in morborum causas inquiritur, uno ore singuli ad tribunal subinde, flatus & vapores provocant, ut tantum non videantur cum Coo nostro L. de Flat. dolores & affectus quoscunque flatibus acceptos referre. Imo vero ex recentioribus DOMERGERIO, & LANGIO cuidam idem placuisse dogma, D. Præses pridem ostendit. Colicæ sigillatim gentibus hisce infestæ nomine non quemlibet, sed illum ventris dolorem venire, qui dum intestina lancinat, in inguine simul motus excitat convulsivos, a KÆMPFERO iterum docemur: „ Nimirum is est hujus colicæ vel gradus vel genius, ut abdominis quoque musculos & membranos vellicet. Si doloris causam, vel materiam quærimus, ea ex sententia horum antipodum, cum in præsenti morbo, tum in omni cruciatu ventris neutiquam intra intestini cavum hospitatur, nisi forte in affectu leviori, sed in ipsa hæret partis alicujus substantia membranosa, puta musculorum abdominis, peritonæi, omenti, mesenterii, intestinorum: in quibus illa per moram facessens in vaporem, vel, ut loquuntur, in spiritum sæpe acerrimum rodit & lancinat. Hujus igitur spiritus rodentis effracto carcere, ipsoque angustiis, quos distendebat, exsoluto, cessabit momen-

l. c. Fasc. III. Obs. XII.

Desiderat. Med. p. 141. s.

l. c. Fasc. III. Obs. XI.

„ to

„ to citius acerbiſſimus extenſionis ſenſus, quem ut
„ perperam Latini ab inteſtino ſæpius innocenti co-
„ licam, ſic Gymnoſophiſtæ eum ad Japonum Si-
„ nenſiumque mentem ſaniori judicio amant ſua
„ lingua vocare ſpaſmum abdominis & inteſtino-
„ rum. Habet hoc ſingulare patrius morbus Ja-
„ poniæ, ut ad hyſtericæ paſſionis exemplum per-
„ ſæpe ſuffocationem hoſpiti ſuo machinetur, con-
„ vellendo totam regionem ab inguine ad usque co-
„ ſtas ſpurias, vel mucronem; deficiat vero, ubi
„ diu ſæviit, in tumores hic illic in corpore promi-
„ ſcue naſcentes, nonnunquam epilogum ludat te-
„ terrimum.

Obs. VII.

Alvi fluxus ſimplices & cholerici, hepatici & dyſenterici in Indiis ſunt frequentiſſimi.

SCHOLION.

Plures inter alios idem mecum notavit BONTIVS, qui dyſenteriam inprimis horribile vocat, & conſuetiſſimum his regionibus malum, quod plures homines necat, quam affectus quiſpiam alius præter naturam. *l. c. L. II. c. III.* Hoc vitium contrahi exiſtimat, partim ex aëre calido & humido, ſed & fructus ſupra laudatos maximum huic malo fomentum præbere addit, quibus ſi quis cum ſumma cautione non veſcatur, & cum oryza vel pane & pauco ſalis, vix unquam hoc malum effugiet, non ſecus, quam in Gallia & Hiſpa-

nia,

nia, qui uvas avidius sine pane vorant, statim diarrhœam vel dysenteriam incurrunt, præcipuam vero mali causam allegat potum arac, mangonio dicta supra ratione corruptum. Aëris tamen potiores hic esse partes, non tam calidi vel frigidi, humidi vel sicci, sed ex calido in frigidum, ex sicco in humidum subito commutati, ex similium indole mutationum aliis quoque in locis notanda, aliarumque analogia regionum concludere licebit; nam & de Pannonia sua idem affirmat, & hoc præ reliquis malum incolis ejusdem infestum TOB. TOBERVS graphice describit, & cur in illa aliisque regionibus mense cumprimis Augusto epidemica & maligna oriatur dysenteria, non nisi subitæ aëris hactenus fervidi in frigidum mutationi in acceptis ferendum esse, tum usus rerum docet, tum in ANNAL. PHYSICO-MED. VRATISLAVIENSIBVS egregie evictum & demonstratum est. Radicem Bimili patna dictam & laxandi, hinc roborandi virtute præditam huic inprimis malo opponere norunt Indi harum rerum gnari. Primæ nimirum digestionis vitio hæc & similia eveniunt mala, affectus mordehi, quo ventriculus depravatus, & mordexin, quo nausea & vomitus perpetuus denotantur, sæpius in India oriuntur. Ciborum vero in ventriculo resolutionem in aëre ultra modum fervido minus ex voto perfici, indeque temperantia in locis & temporibus æstuantibus inprimis opus esse, I. A. DE MANDELSLO opportune notavit, V. Cl. vero G. A. HAMBERGERVS peculiari labore egregie demonstravit.

l. c.

1719. *Aug.* *p.* 183. 188.

l. c. p. 37.

d. Ventric. per æst. imb.

D OBS.

Obs. VIII.

Phtisis, Hydrops, Icterus, dira illa mala, Indorum plurimis infesta, multis funesta sunt.

SCHOLION.

Hujus rei fidem tot inter alia funera hominum, ut supra dictum, præmatura morte defunctorum faciunt: viam quippe ad lethum his similibusque vitiis sternentibus. Ista vero in pulmone, hepate, mesenterio, omento, & reliquis visceribus derivationi & secretioni humorum dicatis radices cum agnoscant, horum quidem viscerum inflammationes, exulcerationes, obstructiones, ut vulgo vocantur, aut alio modo factæ corruptiones ex aëre & victu Indis familiari, vivendique ratione perversa supra pluribus enarratis derivanda erunt. Et Icterum quidem seu regium morbum inter quotidianos in India morbos numerat BONTIVS, qui vel alios morbos, inflammationem, scirrhum, apostema hepatis comitatur, vel sequitur, & quia tum utplurimum symptomaticus, &
l. c. L. II. c. X. ex violentia morbi ortus, fere semper lethalis, sæpe etiam ita momentaneus est, ut intra paucissimos dies oriatur & occidat. Diuturnus autem sæpe delirium & phrenitidem, & neglectus certissimum hydropem, quem familiarissimum in Indiis morbum, sed facili-
l. c. L. II. c. XI. us ibi quam aliis in locis sanabilem vocat, infert; phtisin vero, empyema, hæmoptysin, & similia pe-

ctoris

ctoris vitia ex aëris constitutione calida & humida in corporibus inprimis nudis improvide eidem, aut rori cadenti expositis derivanda existimat. Inter reliquas vero mali corporis habitus species Indis admodum familiares duas cumprimis a Cl. KÆMPFERO notatas deprehendimus, Andrum & Perical malabaricæ regioni endemias & communes, quarum illa oscheohydrocelen, hæc vero pædarthrocacem quandam, seu spinam ventosam, vel & hypersarcosin pedum ulcerosam denotat; cujusquidem utriusque mali causam liquoris fundi malabarici potatoribus eodem jure refert acceptam, quo plica polonica accusat fontes Vcraniæ, Strumas propinat Styria & Transylvania, Dracunculos ex stagnante imbre hauriunt Arabes desertorum, accolæ sinus Persici, & Guineensis Afri.

l. c. L. II. c. XII.

l. c. Fasc. III. Obs. VII. VIII.

OBS. IX.

Dracunculi non postremum pathologiæ animatæ caput apud Arabes, Persas ipsosque Indos constituunt.

SCHOLION.

Singulare lumbricorum genus Dracunculi sunt cum Crinonibus, germ. mitesser, pueris infestis, & M. ETTMÜLLERO laudatis neutiquam confundendi, qui non in intestinis, aut alia quadam corporis cavitate, sed in musculis per corporis ambitum natales inveniunt. Horum jam PLVTARCHVS, & ex eo H.

Oper. sin. A. E. L. 1682.

VIII. Sympos. 9.

Var. Lect. II. C. XX. Hist. Æth. de Vena Medin. l. c. Fasc. III. obs. IV.

H. MERCURIALIS meminit. JOBUS vero LUDOLPHUS & GEORGIUS HIERONYMUS VELSCHIUS uberiorem eorum descriptionem dederunt. Omnem vero morbi historiam, una cum caussis & medendi methodo ita tradidit E. KÆMPFERUS, ut vix quod addi possit, inveniatur. Nam & aquarum impurarum & vermiculis scatentium usu minus provido externo pariter & interno malum plerumque contrahitur, nec nisi emplastris emollientibus loco affecto applicatis ut lumbricus infixus suppuratione sensim prolicitatur, curari consuevit. Ac ne quis obvertat, nihil huic lumbrico cum Indis intercedere commercii, alius quippe terræ incolis infestum, idem ipse Cl. Autor de patria ejus sequentem disserit in modum:

l. c. p. 527.

„ Non est bestiola hæc soli Persidi vernacula, sed & „ Guineæ in Africa, & Rhase ac Avicenna testibus, „ Chorasmiæ & Aegypto quoque. Medinensem Arabiæ tractum earum feracem testatur sæpe laudatus Arabs, & morbum sub hujus patriæ titulo ex „ instituto pertractat gemino capite 21. & 22. Lib. „ Can. 4. Fen. 3. Tr. 2. Dracunculorum genitrices „ quoque offendi pagos mediterraneos quosdam „ terræ Gangeticæ ultra Paliacattam.

OBS. X.

Arthritidis & Nephritidis exempla paucissima in Indiis reperiuntur.

SCHOLION.

Hujus veritatem observati non rectius, quam scriptorum

ptorum silentio, autopsia & experientia propria, & quæ contra utramque moveri poterant, dubiorum resolutione in tuto collocavero. Nimirum, qui contrariam tuentur sententiam, quid olei cajeputi ex Indiis ad nos delati, & in ANNALIBUS VRATISLAVIENSIBUS, virtute nervina, antopoplectica & antiarthritica passim celebrati, quid moxæ, famosi adeo podagrici a BUSHOFIO, TEN RHYNE, VALENTINI, KÆMPFERO, aliisque pluribus expositi virtus, quid folia Acmellæ a VALENTINI, quid Kithie folia ex Indiis allata, & in ANNALIBUS iterum VRATISLAVIENSIBUS, ceu calculo pellendo idonea præsidia, quid plura alia exotica & quamobrem ad hosce morbos adeo commendantur, & tantis ornantur elogiis, si morborum, quibus opponantur, nulla reperiuntur in istis regionibus vestigia? quærere solent. Ast dubiis hisce diluendis unus iterum sufficit Cl. KÆMPFERUS, qui de Moxa erudito instituto sermone hisce alia inter verbis usus est: „Adversus Arthritidem & ejus progeniem podagram schiaticamque quid valeat moxa, id non ita „ pridem coloni Batavi in Indiis exploraverunt. „ Frangit hic ignis impacta periostio rhenani tartari spicula„; quæ quidem singula & quæ sequuntur, ad Indos abstemios neutiquam applicari possunt. Quod vero ad nephritidem seu calculi attinet historiam, in isto hominum genere, qui cerevisiam vernaculam ex oryza coctam, Sinensibus Sampsu, Japponibus Sakki vocatam in delitiis habent, invenire qui vaga arthritide & stranguria laborant, insolens non esse, idem ille doctissimus vir autor est. Imo vero

1723. Nov. p. 568.

l. c.

Mus. Mus. Prax. Chir. p. 338.

1720. Nov. p. 686.

l. c. Fasc. III. obs. XII p. 594.

l. c. p. 626.

ro arthritis vagaplethoræ plerumque soboles a fixa multum omnino distat, neque qui stranguria tentantur, calculo mox sunt affecti. Ac sicut apud theæ bibulos Japonenses & Sinenses isto quidem cœlo
1666.p.190 KÆMPFERVS & THEVENOTVS, ut est in ACTIS PHILOSOPHICIS, ita & ego penes hydropotas Indos calculosos & podagricos nunquam inveni. Quod si vero in Indiis hisce malis affecti reperiuntur, sunt isti Europæi, & Bacho, aut veneri ultra modum litantes, aut alia propria vel aliena culpa malis hisce, graviter interdum, mulctati.

OBS. XI.

Lues venerea malum est in Indiis frequentissimum, lepra vero, quæ vulgo audit, cum lue venerea paria facit.

SCHOLION.

Luem veneream Indiæ & Javæ sigillatim inquilinam esse, adeo ut febre quotidiana sit vulgatior A. CLEYERVS affirmare nullus dubitat, idemque de Goa I. A. de MANDELSLO confirmat, cujus quidem adserti veritatem ego quidem plus satis deprehendi. Ista vero lues Indica nonnullis vocata, ut veneris vagæ & fœdæ flagellum ab intelligentibus merito appellatur, cujus quidem schema a doctissimo I. N. PECHLINO vivis coloribus depictum exstat; ita malum id esse antiquissimum & longe ante detectam frequentatamque Indiam, vel occidentalem vel orientalem, in ea mo-

ep. ad C. Mentzel. l. c. p. 116.

L. I. Obs. LXXII.

morum corruptela, & lasciviæ indies auctæ fomite ubivis fere terrarum radices egisse, ac latius sparsum esse, neque adeo causam adesse, patet, cur primam ejus originem ab esu serpentum Inguanarum, Americanis familiari, vel aliunde cum M. LISTERO derivemus. *Ex. med. de lue vener.* Ac licet negandum non sit, per contagium fœdum hoc malum innocentibus quoque communicari, & longe lateque propagari posse, longe tamen hæc rarissima, omnium vero frequentissima eorum esse exempla, qui propria culpa & immodico atque impuro concubitu sibi id accersiverunt, sanioribus pridem innotuit. Equidem an HIPPOCRATI, GALENO, & reliquis, qui sunt superstites Autoribus priscis Græcis & Latinis venerea lues hoc saltem nomine, cum de re ipsa nullum sit dubium, innotuerit, non attinet pluribus disquirere. Neque vero ex sacris aut profanis scriptoribus ad luis antiquitatem venereæ probandam testimonia cumulare, præsentis fert ratio instituti. Notatu tamen digna videntur hæc ANONYMI cujusdam Galli verba: „Il'y a tout lieu de *des malad. vener. p.301*
„ croire, que cel mal est aussi ancien, que le monde,
„ & si on lit avec reflexion les debauches, & ensuite
„ le doleurs, que Tacite, & Suetone Tranquille at-
„ tribue à Tibere; on peut assurer, qu'il n'avoit pas
„ mal de Naples, mais celui de Caprees, lieu de ses
„ divertissements & de ses plaisirs ordinaires. *Lettr. p.385* Quibus cum GVIDO PATIN, & NICOLAVS de BLEGNY prorsus consentiunt, *Zod. Gall. Ann. V. p. 102. f.* quorum hic verisimile etiamnum existimat, lepram confirmatam, cujus tanquam affectus rarioris meminerunt, curationem nequaquam

ad-

admittentis eandem esse cum ea quam nos proprie lepram vocamus: cæteras lepræ simplicis species, quas tanquam admodum vulgares tradiderunt, nihil aliud fuisse, quam varias impressiones à salibus venereis cuti inductis, quandoquidem asseclam habebant aut sequacem maximam partem accidentium luis; eademque de causa Indos præ libidine, cui brutorum in morem indulgent, effrænata, lui magis obnoxios esse: vehementiam porro æstus plerasque illas regiones torrentis, ejus accidentia magis terrifica, & conspicua proferre, fervore vehementiori sanguini inducto. Hæc si rite examinentur, & sicut a D. Præside nuper est indigitatum, diversi inprimis luis gradus, probe attendantur, nullum facile dubium remanebit, quin luem veneream & lepram unum eundemque esse affectum, asseramus, & elephantiam pariter Iavæ novam, a I. C. MENTZELIO C. F. descriptam, & tophos & gummata & ulcerationes in Insula Amboyna & moluccis præcipue, amboynse Pocken dictas BONTIO notatas, ad luem veneream jure meritoque referri, cum in utriusque historia morbi, & quæ de lepra vulgo dicta, passim occurrunt observationibus autores earum disertis confiteri soleant verbis, quod multum utrumque inter morbum commercii intercedat. Opportune hic recordor Respondens viri honoratioris Batavi, in supremo Indiæ senatu assessoris, cui ob lepræ, cujus accusabatur, suspicionem, pulvinari, ut fieri solet, domum transmisso locus in curia denegatus est, eo vero oculari inspectioni ad desiderium proprium sub-

p. 259.

de Xenod. XI. XII.

Præf. B. Albin. diss. ep. ad A. Cleyer 1683.

l. c. L. XI.

ſubjecto, non lepræ, ſed luis ſuſpicionem venereæ juſtam eſſe, innotuit. Præterea & leproſorii recordor Indici, in inſula Purmerent prope Bataviam fundati, non, ut in Europæ variis regionibus fieri amat, leproſis omnibus deſtituti, ſed ægrotis & languentibus quam maxime referti; ſed & curatiori inſtituto examine innotuit mihi, pleroſque lubentes incurabilium claſſi adſeri, ut nimirum victu & amictu & reliquis neceſſariis vitæ adminiculis otioſi abunde fruantur: nec qui curam eorum gerunt, chirurgi aliam quam palliativam inſtituunt, neglecto fonte rivulos, id eſt, ulcera, tubercula & ſimilia vitia emplaſtris, unguentis aliisque topicis ſuperficietenus ſaltim tractantes. Ipſam vero quod attinet luem, Indi quidem eam applicato cinnabaris vulgaris factitiæ ſuffitu & pulvere radicis chinæ in ſubſtantia, ut dicitur, adſumpto, ſimilique diæta ſicca eventu ſatis felici expugnare ſolent, penes Aethiopes autem & Europæos, decoctorum ligneorum & mercurialis ope ſalivationis, curam ejus aggredi, ut paſſim alibi, moris eſt, neque niſi errore aliquo ab ægroto vel medente commiſſo, & regimine inprimis calido nimis adhibito, triſtis aut minus felicis in cura ſucceſſus memini.

Obs. XII.

Noſocomia in Indiis diverſi admodum generis reperiuntur.

SCHOLION.

Varia admodum ſunt, quæ de Indiæ & regionum vicinarum noſocomiis litterarum monumentis concepta leguntur. Præterquam enim quod brutorum quoque noſocomia illic offendi THEVENOTVS & MANDELSLO fidem faciunt, E. KÆMPFERVS in deſcribendis Perſarum xenodochiis multam poſuit operam, quibus tamen repetendis eo immorabimur minus, quod non tam noſodochia, quam hoſpitia vulgaria hoc nomine a Cl. Autore indigitari, conſtet, nec quæ de noſocomio turcico, arci ſanctiori (Serail) incluſo & ægrotis non tam veris quam putatitiis, & Bacho venerique inhiantibus, fruſtra nitente exquiſitiſſimo Imperatoris, ejusque miniſtrorum rigore refertiſſimis, lectu jucunda apud I. B. TAVERNIER occurrunt, cum ab Indis noſtroque ſcopo ſint remotiora, huc tranſcribemus; Quæ vero de Noſocomiis Batavorum in India, & Javæ metropoli Batavia ab eodem autore commemorantur, ſcopum noſtrum propius attingunt, præſertim cum ſatis abjecte de iisdem ſentiat, & viliorem ejus conditionem vivis depingat coloribus, quam eorum, qui curam ejus gerunt, avaritiæ & moroſitati acceptam refert. Quæ quidem omnia, paucas ſi exceperis circumſtantias, veriſſima deprehendi, neque, hic ſaltem cauſam inveni, cur fidem TAVERNIERIO, ut ab aliis factum eſſe, penes M. F. LOCHNERVM, & M. B. VALENTINI videre eſt, in dubium vocem. Sed & meliorem longe Bengalenſium conditionem noſocomiorum, quoad victum, & mi-

Itin. III. p. 21. 24. p. 32.

l. c. p. 729.

Beſchreib. des Serails p. 13.

Hiſt. Ind. Belg. p. 113.

Mungos Anim. et Rad. Ind. Litterat. p. 542.

ministeria ægris necessaria, expertus novi. De Goæ vero Nosocomio ægrorum commodis satis idoneo I. A. de MANDELSLO conferri meretur. *l. c. L. II. c. V.*

Obs. XIII.

Medicina in Indiis est empirica.

SCHOLION.

Scholis, litteris, & reliquis eruditionis subsidiis destituti Indi medendi præcepta ab antiquissimis temporibus à majoribus per traducem accepta in posteros iterum propagarunt, more pristinis temporibus solenni, quibus ars salutaris certis familiis quasi propria adhæsit, unde medicæ sacris artis initiati medicorum filii procul dubio hodieque appellantur. „Hi enim homines, quam exercent ar„tem non libera electionis voluntate, sed nascendi „sorte profitentur, quæ unicuique honores, servi„tutem & spartam denique, quam hac nascendi spar„ta exornet, necessitate plus quam stoica dispensat, „inde est, quod per continuos ætatum & generum „gradus ac successiones parentes liberis quasi de ma„nu in manum tradant, quæcunque ad artis illius, „quam nativitatis lex ab ultima temporum memoria „huic aut illi generi præscripsit, perfectionem requi„runtur," sicut hæc talia HENRICVS VAN REEDE TOT DRAKENSTEIN fusius persequitur. Illa vero rudis admodum, omnium est consensu, paucis herbis, simplicibus, decoctis, constans. Indorum enim Medicos plerosque egregios esse botanicos, tum ejusdem, tum *Horti Malabar. P. III pref.*

E 2 BON-

l. c. BONTII fide constat. Cauteriis autem & frictionibus
l. c. p. 12. ut indulgeant, phlebotomiam tamen abominantur, quam Indi cum Sinensibus gravissimum quondam errorem autumarunt, & jejunio potius, aliisque refrigerantibus, sanguinem ad debitam temperiem reducere conantur, ajunt enim non ideo quod ferveat in olla, effundendum jusculum, sed si compescere velis, ignem subducendum, sicut insigni empiriæ Indicæ documento ex MARTINI MARTINII Historia Sinica
O.P.p.763. SIMON PAULI commemoravit. Horum vero simplicium ope auxiliorum morbos magna felicitate & brevi tempore, adjuvante sine dubio cœli benignitate, & incolarum temperantia curari, & gentem inter Chinensem, ut summe industrios œconomos, ita & artis usu salutaris inclytos medicos reperiri; & esse illis libros antiquissimos de natura & virtutibus herbarum, arborum & lapidum, modernosque illius nationis medicos, non secus ac fecerint antiqui, scribere de prognosticis, causis, effectibus morborum,
l. c. ex THEVENOTO in ACTIS PHILOSOPHICIS ANGLICANIS relatum exstat. Quæ quidem licet insignem sapere videantur theoriam, paria tamen facere videtur cum
Schol. ad Obs. VI. flatuum & vaporum pathologia, Arabibus, Brahmenis & Sinensibus propria, supra laudata. Eundemque in censum venire videtur sollicita illa, quin superstitionis & fallaciæ plena pulsum contrectandi ratio, Chinensibus Indisque familiaris & plures inter
Spec. Med. Sinica. alios ab ANDREA inprimis CLEYERO singulari labore exposita. Quam in rem egregiam Viri doctissimi D. G. MORHOFII ἐπίκρισιν plane in rem nostram facientem

tem hic legere juvabit. Poſtquam enim Philoſophiam Chinenſium ad Pythagoricam de numeris, ſymbolis, characteribus, lineis, doctrinam pertinere, oſtendit, ita pergit: „Similia ſunt illis pene & *Pol. Phil. p.* 14.
„ longe petita in re medica principia, ubi omnis anatomes ignari ſuas tamen de venis obſervationes
„ omni Medicorum choro inauditas tradunt; de
„ pulſibus neſcio quæ meteora comminiſcuntur,
„ quibus tamen mirifice illi, ut fama eſt, proficiunt. Nam & ſedes & cauſas morbi ſolo pulſu explorant, ac feliciter nonnunquam pronunciant
„ ac medentur, ut vel hinc pateat, de Medicis etiam
„ verum eſſe, quod de vatibus nonnemo: omnium
„ optime qui conjecerit, hunc vatem perhibeto optimum. Andreas Cleyerus aliquis nuper myſteria hæc nobis revelavit, quæ ubi in lucem protracta ſunt, riſum potius, quam applauſum merentur, ac merito pudorem illis incutiunt, qui Europææ Medicinæ hujus perfectionem objicere
„ non ſunt veriti. Quantumvis vero plura empiriæ medicæ Chinenſis exempla paſſim proſtent, non poſtremum tamen videtur, quod ex MARTINIO iterum SIMON PAVLI citat, ejus rei ſequens eſſe documentum: „ Artis chymicæ Profeſſores & hic non
„ rari ubique vagantur, non aurum modo pollicentes, ſed & immortalitatem in hac vita, quorum pene idem, qui Europæorum ſcopus eſt, *l. c.*
„ ſplendide mentiri ſcilicet, & nimium credulos avaroſque iſtis officiis fallere. Et immortalitatis in hac vita avidiſſime inhiantes eſſe Indiæ incolas, &

ab

ab impostoribus alchymistis frequentissime falli, tum
l. c. p. 131. I. A. DE MANDELSLO fidem facit, tum de Chinæ Impera-
Hist. Frag. toribus, immortalitatis poculo moriendi necessita-
P. IX. p. 654 tem, licet frustra, effugere annisis Cl. I. HÜBNERVS
660. seq. testis est.

Obs. XIV.

Indorum medicinæ multum inest superstitionis.

SCHOLION.

Indos una cum Sinensibus ideis, numeris, lineis, imaginibus, figuris, & miræ, quam in singulis fingunt, potestati multum tribuentes pythagorizant,
l. c. et p. 172. tum supra ex parte tactum est, tum MORHOFIVS iterum demonstrat, qui plures veterum Indorum circa scientiam naturalem (ex cujus fontibus medicina orta est) sententias fuisse refert, sed de illis adeo confusa omnia, ut nihil quippiam distincti colligi inde possit, nisi etiam, quæ è quorundam auctorum laciniis colliguntur. Id tamen constare ex hodiernis itinerariis existimat, aliquid Pythagoricæ doctrinæ simile illas habere. Μετεμψύχωσιν enim statuunt eamque sibi habent persuasissimam, adeo ut nulla ferme inter illos secta sit, sunt autem plurimæ, quæ non pro principio eam ponat. Indos certe in curatione morborum, inque primis epilepsiæ, quem HIPPOCRATES, vel quisquis illius libelli, inter scripta ejus superstitis,
L. d. Morbo Sacro. vir GALENI judicio memorabilis autor fuerit, Sacrum appellat, quemque expiationibus & incanta-
tionibus

tionibus curari affirmat, admodum esse superstitiosos, & amuletis non tantum, quibus verba minus nota inscripta sunt, collo primum apponendis, deinde in Gangem fluvium projiciendis, sed & verborum murmure pronunciatorum susurris multum tribuere, identidem deprehendi. Hanc autem medicinam amuletariam antiquissimam esse, & multis retro seculis à Sabæis Arabiæ incolis excultam, qui tilsemis & idolis magicis ad horoscopum fingendis maximam navabant operam, iisque ad sanandos morbos & consequenda alia bona magice utebantur ex Strabone, Agrippa, Gaffarello & Kirchero ADAMUS BRENDELIUS probatum ivit. Cujus quidem rei plura ne accumulem experimenta, virilis facit impotentia, non nisi fascino vel ligaturis, ut vocant debita, & non nisi ejusdem farinæ auxiliis auscultans. Vno certe plura mihi innotuere eorum exempla, qui virilitatis, quam in India amiserunt, repetendæ causa in eandem altera vice superatis itineris molestiis profecti sunt, cujus quidem rei, omnem, qua pater historiam, sub ligaturæ Magicæ Macassarorum sive Insulæ celebes incolarum elogio penes E. KÆMPFERUM non sine insigni animi voluptate legere licet. Huc vero an & ista sint referenda, quæ de Circassiis Medicis, ingentis libri ostentatione, & una cum cereæ accensione candelæ, ægrotantium pectori impositione morbos curantibus aut ægros fallentibus, & domestica animalia, capras, verveces, boves, vaccas sostri loco expectantibus, ut & de vetulis ructibus ori ægrorum immissis morbis medentibus à

d. Curat. morb. per Carm. & Cant. mus. X.

l. c. Fasc. III Obs. XVI.

Itin.L.III. p.147. I. B. TAVERNIERO ſatis luculenter ſunt enarrata, & à
1691.p.145. W. E. TENTZELIO dialogis menſtruis inſerta, in medio
relinquo, & ad ea, quæ dicenda ſuperſunt, pergo.

Obs. XV.

Chirurgiæ & Chirurgicis auxiliis magnum ſtatuere pretium Indi ſolent.

SCHOLION.

Phlebotomiam ab Indis quondam & Sinenſibus repudiatam eſſe, ſupra vidimus; hodie vero tanta frequentia & felicitate eandem illic adminiſtrari novi, ut per luſum & jocum quaſi fragmentis vitri acutis in arterias venasq; mallei ope adactis ſanguinem notabili quantitate emiſſum viderim. Trepanationem vero absque terebræ adminiculo ſolius inſtrumenti lati & acuti, cuneo quaſi impulſi miniſterio in India exerceri, repetita edoctus ſum autopſia. Præ ceteris tamen, cauteriis, igne actuali inurendis magnum ſtatuunt pretium orientis populi. Præterquam enim, quod pertinacem quoque cephalalgiam cauterio actuali ſublatam noverim, lienis inprimis, hepatis, aliorumque viſcerum obſtructioni hoc præſidii genus proprie dicatum volunt. ENGELBERTO
d. Moxa. l.c.Faſc.III Obſ. XII. certe KÆMPFERO, quo poſt WILHELMVM TEN RHYNE nemo elegantius hoc expoſuit argumentum, autore Arabes, Brahmenes, Sinenſes, „dolores & affectus
„ quoscunque à flatibus, ut putant, ortos, afferunt
„ nunquam tolli poſſe facilius, quam cauteriis, igne
„ actuali inurendis. Igne vero an ferri cadentis?
„ Equi-

„ Equidem junctam vulcani martisque vim experi-
„ ri in humana machina sævitiam reputant, uti su-
„ pervacaneam & inutilem, ita vero indignam ra-
„ tionali medico, cui urendo non alia debeat esse in-
„ tentio, quam ut impactam doloris materiam re-
„ solvat, vel in flatus jam resolutam excludat & in
„ auras evocet. Malunt igitur tarde gliscentem, re-
„ misse ustulantem, atque ut verbo dicam, ejus in-
„ dolis ignem adhibere, qui inclusam morbi cau-
„ sam mediante salis aperientis virtute lente tutoque
„ evocet, quam qui stringente acrodente armatus
„ vitriolo cutem carnemque crudeli impetu exedat.
Et facta Arabum mentione, quæque ab iis adhibe-
tur, urendi materia fusius explicata, „ Brahmenes, *l. c. p. 59.*
„ pergit, quos Græcia Gymnosophistas vocat, In-
„ dorum gentilium Sapientes, Theologi & Medici,
„ tum qui ex eorum institutis sapiunt, gentiles cete-
„ ri, non unius, sed varii generis cauteria pro mor-
„ borum diversitate parant. Latitantes enim cau-
„ sas, ajunt, & morbi cujusque indolem non unius
„ esse generis; proinde unam eandemque ignis ma-
„ teriam affectibus promiscue omnibus nequaquam
„ congruere, eligendam esse, quam genio morbi cu-
„ jusque aptam natam experientia docuerit. Va-
„ rietatem vero illam explorasse, peregrino mihi
„ datum non fuit. Clavum quis Herculi prius ex-
„ cusserit, quam à zelotypis istis doctoribus secre-
„ ta artium exploraverit. Et paucis interjectis:
„ Trans Gangem progrediens nobilissimum sane
„ omnium & usitatissimum ignis fomitem invenio

F apud

„ apud Sinenses & Japonios. Hoc fomite referunt
„ ante ipsius medicinæ inventionem, & omnem a-
„ liam Chirurgiæ notitiam temporibus admodum
„ priscis celebratam cauterisationem fuisse, atque
„ usum ejus per longam seculorum seriem ad se de-
„ mum dimanasse. Stupam hanc virtute ac vetu-
„ state præstantissimam sub communi appellatione
„ Moxæ non modo Sina domesticam habet, sed
„ omnes Sinensium literis & doctrina eruditæ nati-
„ ones, Japonii, Coræenses, Quinamenses, Lucò-
„ nienses, Formosani, Coccincinenses, Tunkinen-
„ ses jam olim pro cauteriis sub eodem nomine ad-
„ optarunt. Cujus porro historiam ibidem magno
eruditionis apparatu, & luculentis experientiæ testimoniis ibidem traditam legere licet, qua cum WILHELMI TEN RHYNE, M. B. VALENTINI, I. N. PECHLINI, aliorumque de moxa labores conferri merentur. His si addas, quæ de Aegyptiorum Chirurgia PROSPER ALPINVS commentatus est, hos quidem venæ sectioni, quin & Arteriotomiæ & Scarificationi plus, quam Indos indulgere, sed quoad inustiones, & cauteria, quæ vocant actualia eorumque multiplicem variis in morbis, ut in epilepsia, paralysi, apoplexia, vertigine, inflammatione oculorum, aurium, dentium, defluxionibus catarrhalibus, pectus occupantibus, hæmoptysi, phtisi, suppuratione & empyemate pectoris, asthmate, flatulentia, induratione hepatis atque lienis, in hydrope sub umbilico, & hypochondrio sinistro, in doloribus dorsi, lumborum, colli, articulorumque, utilitatem, ut & quoad inurendi modum

d. moxa L. II. Obs. XXIV.

de Med. Aegypt.

dum cum iisdem prorſus conſentire, idem Cl. Autor, & ex eodem A. O. GOELIKE fidem faciunt. *Hiſt. Chir. p. 11. ſeq.*

OBS. XVI.

Puerperæ & recens in India nati Chirurgiæ ſubſidiis impune carent.

SCHOLION.

Hæc tamen ut ſint, fœminæ ſaltem puerperæ in India nulla indigent embryulcia aut alia manuali operatione in partu difficili; uti plerisque cultioribus, ſicut vocantur, gentibus perſvaſum eſt, alias neceſſaria. Licet enim obſtetricibus non deſtituantur, pleræque tamen partum facilem cœli benignitate, & victus temperantia adjutæ experiuntur, infantes vero recens natos faſciis minime involvunt, ſed ſibi relictos brevi incedere, & quod maxime notatu dignum viſum, recta artuum textura gaudere, minimeque claudos & valgos deprehendi, cum in Hollandiam reverſus paucarum intervallo horarum in loco non adeo hominibus referto quadraginta fere claudicantes numerare licuerit. Hujus rei ratio nemini amplius mira videbitur, qui victum ſimplicisſimum & regimen ſimile eſſe optimum, & valetudini maxime conducere argumento non tam a brutis animantibus, quam vilioris conditionis hominibus, & ruſtica inprimis gente deſumto, quorum vix centeſimus quisque, imo ne milleſimus quidem morbo quodam organico aut fontico, niſi ex cauſis plane fortuitis laborat, cum ditiorum, quin &

magnatum liberi quo majori sollicitudine & cura, educantur, eo pluribus & gravioribus vitiis expositi vivant; quam in rem egregiæ iterum Cl. Viri I. H. SCHVLZII meditationes de puerperarum, & recens natorum regimine commendari merentur. Fascias autem, quibus teneri infantes involvi solent, licet non omni careant utilitate, si tamen nimis fuerint arctæ, aut inæquales, artus ultra modum constringendo, meatus coarctando, & ligamentorum fibrarumque vim oscillatoriam refrænando noxias esse, indeque tenellorum distorsioni ossium occasionem dare, hæc vero omnia in sollicita nimis & curiosa fasciarum applicatione vix evitari posse, constat.

de diæta puerp. d. vas. umbil. deligat.

Obs. XVII.

Medicamenta ex Indiis advecta uti variæ sunt indolis, ita & diversam merentur censuram.

SCHOLION.

Quod si ea, quæ ex India saltem orientali ad nos transportantur medicamentorum genera enumerare singula, & dignum cuivis pretium statuere animus esset, paucarum quod superest, plagularum spatium ea minime caperet. Omnia fere aromata, in officinis & culinis usitata, pleraque etiam aromatica ex Indiis originem agnoscunt. Vnde & potiorem eorum partem calida, quæ vocantur, constituunt medicamenta. Sunt tamen & cathartica non una sen-

ſenna, tamarindi, præter lignum, & ſuccus aloe, mitioris omnia indolis. Sic et opium anodyna, & nitrum refrigerante ac temperante virtute præditum camphora, ſi quid aliud, calida & ſexcenta alia ibi deprehenduntur. Radices, cortices, gummata & reſinas, ut & alimenta & potulenta theam, coffee, ſacharum, oryzam magno cumulo ex Indiis allata ſicco, ut prætereamus pede. Hic vero ROSINI opportune recordor LENTILII, qui mercibus pharmaceuticis Amſtelodamo Stutgardiam allatis luſtrandis occupatus, alia inter ſequentem loquitur in modum: „ oculos, nares, & linguam afficiebant ex Indiis al- „ lata rariſſima & curioſiſſima. Qualia ſunt deſtil- „ lata in Indiis olea cardamomi, cinamomi ex corti- „ ce & foliis, cubebarum, caryophyllorum, galan- „ gæ, piperis nigri, zingiberis, ſaſſafras, culilavan, „ ſantali citrini, terræ Indicæ. Hæc omnia olea „ longe magis ætherea ſunt & penetrantia, quam „ quæ ex aromatis apud nos demum deſtillantur: oleum vero cajeputi arthritidi & febri dicatum viro optimo non æque cognitum in A. N. C. à D. SCHENDO ad L. SCHRÖCKIVM una cum aliis quibusdam Indiæ rarioribus, ut & in ANNALIBVS VRATISLAVIENSIBVS fuſius deſcriptum occurrit. Inter rariora vero ex Indiis allata ſpolia de Pedra Quadrata, aureis venis prædito lapide quadrato, quem in calculo partuq; difficili pulveris aut infuſi forma, nec ſine fructu adhiberi novi, ego Reſpondens tanto majori gloriari poſſum jure, quod à nemine ejus factam mentionem noverim, niſi quod Cl. M. F. LOCHNERVS ad L. SCHRÖCKIVM,

Et. Med. Pr. p. 865.

1727. *app.*

1723. *Nov. p. 568.*

ep. de Pareira Brava. CKIVM, sibi à D. D. VACKIO, Archiatro Cæsareo, virtutem ejus lithontripticam, quam in proprio corpore expertus erat, laudatam, ut & ex ephemeridibus venetis, Galleria di Minerva inscriptis To. V. p. X. p. 271. meminerit. Locum vero ejus natalem, nuspiam tactum novi esse napalam, tractum nempe montanum inter Chinam & Tartariæ fines situm, ex quo mense cumprimis Januario, quando locus iste fumis igneis, quibus alias abundat, est vacuus, eruitur. Ista vero, & si quæ sunt alia exoticorum genera medicamentorum cum ab aliis nimiis extollantur encomiis, ab aliis alto contemnantur supercilio, nobis ingeniosa placet JO. BARCLAJI confessio, hisce concepta verbis: „ Permulta in solo nostro nata negligimus,

Euph. Satyr. P. II. p. 311. „ quæ si portentosa servaret Aegyptus, aut Græcia „ miraculorum ferax, singula jamdudum lustrassemus, longinquorum nimis curiosi. De Malabaricæ regionis medicamentis HENRICVS VAN REEDE TOT DRAKENSTEIN ita exponit: „ Vivunt incolæ ad „ capularem fere senectutem, (vid. quæ supra de breviori earum vita sunt commemorata,) eorumque va- „ letudini prospiciunt. Indigenæ Medici, qui ex a- „ liis regionibus medicamenta non petunt, aut cer-

Hort. Malabar. P. III Præf. „ te quam paucissima, illis solis, quæ ipsorum re- „ gio liberaliter suppeditat, contenti, quem morem „ Europæi ibidem locorum felicissime imitantur: „ Belgæ vero, qui sub auspiciis Societatis orientalis „ Indiæ morantur, nescio qua oscitantia utuntur „ medicamentis, quæ primum ex illis locis petita „ per Persiam Arabiamque in Europam deferuntur,

„ &

„ & hinc denuo mari in Indiam referuntur, fere ob-
„ soleta & corrupta non sine summa sumtuum jactu-
„ ra, qui huic rei sine ullo commodo impenduntur.
Hæc vero postrema verba veritate non niti, toties expertus, simulac in Indiam ventum est, remotis pristinis, obsoletis, nova comparari, præparari, ægrisque propinari, pace autoris affirmare non dubito.

Obs. XVIII.

Vt venena in India frequentia & valde deleteria occurrunt, ita non desunt eximiæ virtutis antidota.

SCHOLION.

Morsus animantium venenatos vix effugere in Indiis queunt peregrini & indigenæ, cum in viis publicis serpentes erecta cervice obvios quosque adoriantur, sed & fugientes fugiant. Vegetabilia vero toxica hic valde esse deleteria, ENGELBERTVS iterum KÆMPFERVS notavit his, quæ sequuntur verbis: „ Aestuans inter tropicos solaris focus, ut salu-
„ tares rerum naturalium virtutes, ita & deleteriam
„ in venenis qualitatem magis intendit & acuit,
„ quam sub zonis coeli magis algidi," idque viverræ mungo animantis, à quo usum radicis mungos edocti creduntur Javæ & Sumatræ incolæ, & veneni inprimis macassariensis uberiori descriptione, quam non sine voluptate legas licet, sed & antidoti duplicis, radicis nempe Mungos & lap. viperini expositione illu- *l. c. Fasc. III Obs. X.*

luſtratum dedit. Huic vero M.F. LOCHNERI opera, qua Mungos, animalculum & radicem deſcriptam dedit,
p. 534. M. B. VALENTINI Indiæ litteratæ inſerta jungenda erit. Ejus efficaciam antidoti æque ac lapidis viperini, expertus novi virtutes alexipharmacas. Is autem extrinſecus vulnuſculis venenatis admotus tenaciſſime adhæret, donec veneno ex vulnere attracto ſaturatus ſponte decidat, lacte nigricante hinc reddito, abluendo, ut ex indigenerarum ore locutus E. KÆMPFERUS fidem facit, qui expoſito applicandi modo, Indis uſitato ita pergit: „De efficacia hujus lapidis, & quæ „ indies cum ipſo inſtituuntur in India experimen„ tis multa dicenda inquirenda, dubitanda veni„ rent. Quicquid ſit, ſpondent efficaciæ veritatem „ quotquot ex Hindoſtanis de lapide quæſivi, & in„ numeros inveni, tum qui experimenta ipſos ſe fe„ ciſſe, tum qui facta ſuis oculis vidiſſe, mihi per „ jovem lapidem jurarunt, adeo ut inter Indos de „ viperini lapidis virtute contra ſerpentis Cabelo „ morſum dubitare execrabilis incredulitatis cri„ men ſit. Reliqua inter antidota Cocus di Maldiva, Nux medica Maldivenſium dicta, in Inſulis Maldivienſibus prope maris littora occurrens, & à Coco vulgari cibo potuique Indorum dicato multum diverſa virtute non tantum antepileptica, adque partum facilitandum, ſed & alexipharmaca inſignis commemoranda venit.

OBS.

Obs. XIX.

Rei Indorum medicæ cum Sinica, Japonica, Persica, 'Aethiopica & Aegyptiaca plurimum analogiæ intercedit.

SCHOLION.

Gentes versus orientem aut meridiem sitas similibus fere, quibus Indi, affligi morborum generibus, & simili fere medendi ratione curari, supra jam passim, occasione varia animadversum est. Non possum tamen quin de una Japonia, quæ reliquarum vicem supplebit, hæc quæ sequuntur Cl. KÆMPFERI verba hic iterum legenda proponam: „ Medicæ artis quam (nostratis) Chirurgiæ gnariores sunt. „ Medicamentorum tamen farragine ægros non „ multum fatigant medici: qui morborum radicem, „ quam obstructionem vocant & doloris materiam „ (quam occlusos flatus ajunt) externa arte, puta „ acu, fumoque exterminant. Balneorum quoque „ usu domestico, quo indigenæ puritatem corpori „ quotidie conciliant, innumeros morbos vel citra „ intentionem profligant; contractos quoque contumaciores nostratium more ad thermas relegant, quibus sparsim regio scatet efficacissimis. Neque vero Indiam thermis plane destitui existimandum est, quorum decem ex ordine fontes virtute insigni præditas in regione, quæ zittecon pattna appellatur, numerare licet. In universum solis

G in

in regionibus orientalibus & meridionalibus majori fervori, & victui vitæque rationi, quæ plerisque istis in locis una est, dicta modo analogia accepta ferenda erit.

Obs. XX.

Indiam inter utramque, orientalem & occidentalem seu Americam multa, si rem spectes naturalem & medicam, occurrunt, quæ sibi invicem respondent.

SCHOLION.

Aëris hic eadem utrobique in locis æquatori subjectis aut certe non longe ab eodem remotis conditio, perpetuum utrobique ver, vel & perpetuus autumnus, æquinoctium fere perpetuum, summa locorum fertilitas, & reliqui effectus salutares & noxii in humanum quoque corpus redundantes observare licet. Et si quod hic in locis præsertim magis ad orientem vel occidentem sitis deprehenditur discrimen, illud egregie doctissimus GVLIELMVS PISO, additis ubivis causis, notavit, verbis pone sequentibus:

Hist. Nat. Brasil. p.4.

„Tempora anni non nisi duo sunt, calidum & siccum
„ æstas dicitur: alterum quod calidum & humidum
„ ac veri Europæo simile brumæ vicem supplet. Id-
„ que verissimum omnibus in Indiis intra utrum-
„ que tropicum deprehenditur. Hiemis enim &
„ æstatis initium atque finis licet ob particularia in-
„ cidentia loci, tum & æquatoris majorem vel mino-

„ norem vicinitatem, non in idem tempus incidant:
„ plerumque tamen annus ſex fere menſibus ad humidum & totidem ad ſiccum vergentibus abſolvitur. Adeo ut vel hinc etiam veritas Strabonis dicti confirmetur, nullum ſcilicet annum in Indiis inveniri utroque tempore ſine pluviis. Et quidem ea ratione ut hic non, ſicut in multis Africæ & Aſiæ, ejusdem nobiscum latitudinis, oris, maxima exinde intenſio & remiſſio æſtus, ſed nulla vel exigua ſaltem percipiatur, (ſole licet Braſilienſium Zenith menſe octobri & februario tranſeunte, radiosque ſecundum angulos acutiſſimos reflexis feriente terram.) Quæ diverſitas iſtarum regionum incolis ob crebras malacias noxiosque tepores interitum: harum contra ob dominatricem auram ſalutem promittit perpetuam. Unde facile eſt colligere, anni tempeſtates eſſe non tam immediate ex ſole & aſtris eorumque motu æſtimandas; quam ventorum ſpecie & diverſitate, regionisque qualitate ac ſitu peculiari. Eadem cauſa ſolennibus illis torridæ ſubſolanis vel favoniis reddi poteſt. Quin in locis iſtis mediterraneis paulo verſus occidentem noctes non ſolum, ſed & dies aliquando ſunt frigidiores, quam in orientalibus littoralibus, usque adeo ut pruina aliquibus quandoque capillos riguiſſe conſtet. Etenim in Indiis cum multa ſint admiranda, illud tamen vel inprimis videtur omnium phyſicorum ingenia ſuperare, quod in eadem cœli plaga, ſolis acceſſu & receſſu pari, iisdemque anni menſibus ab orien-

 tali

„ tali parte quidem circa oceanum æſtas & ſiccitas
„ ſit; ab occidentali vero transjuga montium & pa-
„ ludes Braſiliæ hiems, nebulæ & pluvia. Vt in
„ tanta locorum vicinitate, quod ad rationem tem-
„ peſtatum attinet, iidem pene populi ſibi mutuo
„ antipodes videantur eſſe. Parallelum fere exem-
„ plum ſupra de India orientali relatum occurrit.
Schol. ad Obſ. IV. „ Quam miram diſſonamque naturæ varietatem at-
„ que alia ejuscemodi, ſi quis diligentius apud ſe re-
„ putet, profecto intelliget, antiquos multa de æqui-
„ noctiali circulo & torrida zona falſo opinatos eſſe.
„ Cum contra quam Ariſtoteles & Plinius aliique
„ ſunt arbitrati, non ſolum habitabile hoc clima, ſed
„ & temperatum ac fertile utique reddant tum ro-
„ res perpetui, tum pluviæ & jucundi à pelago fla-
„ tus, dum vapores mane ſurgentes, qui nebulas
„ tempeſtive diſcutiunt, æſtumque meridionalem
„ temperant, ac ſoles puriſſimos & nitidiſſimos red-
„ dunt. Ac ſicuti morbos Americæ endemios ſpa-
ſmos, catarrhos, hydropes, diarrhæas, dyſenterias,
l. c. L. II. inque primis luem Indicam ſeu veneream, comme-
morante PISONE, eosdem fere eſſe deprehendimus,
quos in orientali India ſupra notavimus; ita & in me-
dicis & medicamentis Americanis magnam cum o-
rientalis auxiliis Indiæ deprehendimus convenienti-
am. Illa enim balſamis nativis, tolutano, peruvia-
no, oleis, mellibus non unius generis abundat, her-
barumque & radicum medicarum & ad tutandam
valetudinem potentium ſerpentariæ virginianæ,
contrayervæ, corticis chin.chinæ, Radicis chinæ, ſar-
ſa-

ſaparillæ, pareiræ bravæ, ligni guajaci & ſaſſafras, pluriumque aliorum ferax eſt. „India autem ori-
„ entalis atque occidentalis cum medicamentis o-
„ mnium generum & ad omnem curandi neceſſita-
„ tem inſtructior ſit, quam Medicis Rationalibus,
„ mirum eſſe nulli debet, quod hactenus tam multa
„ inſignium virtutum recondita in ſinu gerat, quæ
„ merito in lucem protrahantur, uti PISO iterum
loquitur, cujus & hæc ſunt verba: „ Experientia, au- *l. c. p. 23.*
„ torumque teſtimoniis conſtat, omnes paſſim In-
„ diarum incolas medicinam facere, & morborum
„ notitiam ex ſymptomatibus venari, ac cauſis ne-
„ glectis communi quadam animi notione eruere
„ indicationes ex morbis, iisque ſatisfacere contra-
„ rium remedium opponendo. Et paucis interje-
ctis:„ Quantum vero ſeptentrionalium terrarum in-
„ colæ Indiarum aromatibus aliisve medicamentis
„ atque alimentis calefacientibus, ultra quam decet
„ ſunt dediti: tam e contrario Indi Aegyptiique ni-
„ mis ſunt proclives in vehementiora refrigeran-
„ tia, immemores aut ignorantes, ſi par fuerit utro-
„ bique error in exceſſu, hunc majorem vitæ no-
„ xam minari. Nec dubium eſt, de Braſilia aliisq;
„ Indiarum locis recte dici, quod de Græcia olim
„ Homerus: ſcilicet habere eam & ſuppeditare
„ *Φάρμακα πόλλα μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυ-*
„ *γρά*, Interim ſeniores & exercitatiores eximii
„ ſunt Botanici, facilique negotio omnis generis
„ medicamina ex herbis undiq; in ſilvis conquiſitis
„ conficiunt. Idem vero doctiſſimus autor de vita

Ame-

Americanorum longæva sequentem loquitur in modum: „ Perquam mature pubescunt incolæ: senescunt tarde, idque sine canitie aut calvitio. Quo fit, quod longe ultra centesimum ætatis annum viridi senecta, non Americani tantum, sed & ipsi Europæi fruantur totumque adeo territorium macrobium dici mereatur. Longe ab his diversa supra de Indiæ incolis orientalis propria autopsia edoctus commemoravi, cum quæ sequuntur illis per omnia congruant: „ Brasilianorum liberi vivacissimi cum ventre duro sint & prominulo, solidisque toris, quamvis subucula tantum leviori induantur, nihilominus injurias cœli secure contemnunt. Rident matres ineptam nostratium in vestiendis & educandis parvulis industriam, qua perspirationem impediri & catarrhos multos generari ajunt. Nulli inter illos strabones, lusciosi, claudi gibbove deformati inveniuntur: cum tamen infantes nunquam aut linteis involvantur, aut involuti fasciis Europæorum more ligentur. Frigida frequenter lavantur. Idem provectioribus usitatissimum est: cum ob innatam genti munditiem, tum ob firmandam & tuendam corporis sanitatem.

l. c. p. 12.

Obs. XXI.

In Nautica, seu Classianorum & Navigantium Medicina post spicilegium messis ampla relicta est.

SCHO-

SCHOLION.

Indiam qui hodie utramque petunt, itinere maritimo eo plerumque tendunt & quidem satis diuturno & molesto, unde multi morbis correpti medicina indigent. Spicilegium hac in re fecerunt I. R. GLAVBERVS & W. COCKBVRN, sed spicilegium tantum. GLAVBERVS enim famem & sitim, ceu præcipuas navigantium molestias respiciens, utriq; medelam, fami ex frumento concentrato & in mellis formam redacto, siti vero ex salis spiritu singulari arte confecto parare contendit. COCKBVRNI vero libellum futuri tantum operis particulam esse, & nonnullas tantum de navigantium morbis observationes tradere, ex ERVDITORVM ACTIS discimus. In ea vero, quæ Cl. CHRISTIANI VATERI præsidio à M. P. ab ASPEREN Hafniensi ventilata prostat de Morbis Classiariorum & Navigantium, eorumque remediis dissertatione, tum horum causæ morborum ad liquidum perductæ, tum singulorum remedia indigitata sunt. Sunt autem ex tot causarum numero, in mortalium perniciem quasi conspirantium oriundi morbi, nausea inprimis, vomitus, omnis generis febres, scorbutus, variis stipatus symptomatibus, arthritis, oculorum vitia non una, contusiones, luxationes, fracturæ & sexcenta alia mala, aëris vel frigidioris, vel calidioris, aut impurioris & infectis scatentis, vel & victus culpa, & aquæ inpri-

d. Consol. Navig.
d. morb. Navig.

1697. p. 549
1698. p. 523.
Vitemb. 1715.

primis puræ dulcis & recentis defectu miseris navigantibus infesta, multis etiam funesta, adeo ut ex centenis navem in Hollandia ingressis vix unum atque alterum, ad caput usq; bonæ spei, famosum illud Africæ promontorium, nedum in Indiam salvum atque incolumem pervenisse, verissimaq; esse deprehenderim, quæ à nemine forsan sine horrore, ita ut a I. A. de

l. c. L. l. p. 2. MANDELSLO relata sunt, leguntur: sub linea nempe æquinoctiali degentes, & solis ardore quasi exustos, aqua pura sufficienti destitutos, marina falsa, & ut plerisque cum PISONE videtur, insectis repleta utentes, non scorbuto tantum, dysenteria, & febribus malignis corripi, iisdemque confectos fatis cedere, sed & non paucos furore abreptos, & per læsam imaginationem se Reges, Principes Dæmones existimantes, quin & anabaptistas & desperabundos se in mare præcipites dare. Hisce tot ac tantis malis medelam parare & undiquaq; conquirere operæ erit pretium. Hinc CHRISTIANUS Daniæ Rex seculi prioris anno quadragesimo commotus universo collegio Medico Hafniensi clementissime injunxit, ut in commune omnes cito & studiose deliberarent, quomodo tot morbi & inprimis febres periculosæ & contagiosæ, quæ in Holmia inter naucleros regios tum temporis maxime grassabantur, curari & præcaveri possint, ut T. BARTHOLINUS in Cista Medica fidem facit.

Locul. XLI p. 439. Spiritum vini in regionibus putridis & in scorbuto, ubi sanguis ex nimis salso aëre & cibo acescit, ceu

Phys. Subterr. p. 368. præstantissimum cum I. I. BECHERO commendant plerique auxilium, illum vero noxium atque ex illius

usu

uſu vel potius abuſu ſcorbutum ferinum, ićterum hydroprem aliaque mala contraxiſſe nautas, Medici obſervarunt Dani, ut eſt in ACTIS HAFNIENSIBVS fuſius relatum. Quin & in frigidis regionibus nautas, quibus plenus vićtus & abundantia ſpiritus vini data fuere, omnes ad unum ſubitanea & præmatura morte ſæpe extinćtos eſſe, econtrario vero Anglos aliosque caſu ibidem relićtos, & ſola aqua miſerrimisque offulis è balenarum reliquiis ſitu & marcore corruptis paratis per novem menſes & amplius vitam ſervaſſe, & integra ſanitate ad ſuos rediiſſe, ex M. LISTERO C. VATERVS obſervat. Quare FRIDERICI DEKKERI conſilium claſſiariis & navigantibus ſalutare & dignum viſum eſt, quod labori præſenti colophonem imponat. Is enimvero artis uſu præſtantiſſimus quondam in Belgio Medicus præterquam quod theriacam ſacram navigantium anchoram paſſim appellat, inprimis notandum judicat, nautis & qui per mare diu navigant, non tam ſpirituoſa, volatilia, quam acida vel ſubacida convenire, imo inter medicamenta illis proficua oleum vitrioli omnibus palmam præripere, item poma citria, limona & ſimilia. Hæc vero omnia navigantium ærumnis mitigandis neutiquam ſufficere, ſed ſufficientem aquæ dulcis copiam una cum carnibus recentibus & ſimilis farinæ leguminibus omnibus reliquis præſidiis longe anteferendam, horum vero omnium aſſervationem in navibus diuturno itinere vectis, poſſibilem eſſe, claſſes ex India reduces, & omni rerum ad vitam neceſſariarum apparatu ſufficienti inſtru-

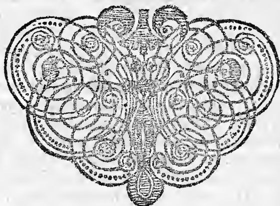
Vol. V. Obſ. CXVIII.

l. c. p. 26.

Exerc. Pr. p. 579.

ctæ, neque adeo morbis expositæ satis, opinor, evincunt. Hanc vero messem ulterius ingredi merito veremur, qui spicilegium non messem facere constituimus. Quare & spicas colligimus, & hoc quicquid est operis aliis majori ingenii felicitate judiciique acumine gaudentibus lubentes relinquimus.

S. D. G.

Co-

COROLLARIA.

I.

Diluvii univerſalis argumentum non poſtremum Hiſtoria ſuggerit Naturalis.

II. Notatu dignum eſt, herbas & vegetabilia quaſi poſitive a D. O. M. ut comedantur, juberi, carnes autem aut prohiberi, aut quaſi connivendo tantum concedi, vid. Gen. IX. 3. I. 29. 30.

III. Ex Pſ. CIV. 15. fruſtra patrocinium ſuæ quærunt ſententiæ Medici & Philoſophi Pneumatici.

IV. Dari purgatorium, Theologi quoque orthodoxi adſerere non dubitant.

V. Ex eo, quod numero idem non eſt hominis provectioris corpus ætatis, quod in juventute aut prima fuit infantia, fruſtra HENR. MORVS juxta Jobi XIX. 25. ſq. adſerere dubitat, idem numero corpus ex mortuis aliquando reſurrecturum eſſe.

VI. Umbilicalium ligatura vaſorum non adeo neceſſaria, hæmorrhagiæ ſaltem ex eadem intermiſſa metus fruſtraneus eſſe videtur.

VII. Vulnerum lethalitatem quando arctis adeo limitibus circumſcribunt Medici, non ideo de pœnis vel mitigandis vel augendis, quod JCtorum eſt, ſunt ſolliciti.

VIII. De partus ſemeſtris, ſeptimeſtris, octimeſtris, vel decimeſtris, & ultra vitalitate, vel idcirco judicium ferre accuratum & numeris omnibus abſolutum difficile eſt, quod conceptionis momentum & graviditatis initium plerumque lateat aut dubium ſit.

IX. Chin-chinæ uſus in febribus intermittentibus ſæpe noxius, interdum inſons & ſecurus, raro admodum neceſſarius eſt.

X. Rerum non naturalium appellatio apud Hippocratem & Galenum non occurrit, ſed ſequioris ævi partus eſt.

Wehrter

* * * * * *

Wehrter Parmann / Deine Reisen
Sind zwar billig hoch zu preisen,
Doch sie sind es nicht allein.
Was du bey so viel Gefahren
In der Artzeney erfahren
Muß Dir rühm- und nützlich seyn.

* * * * * *

Zwar die Kunst steht alle Stunden,
Nicht an Zeit und Ort gebunden
Jedem offen und bereit.
Doch wer emsig sich bemühet,
Und in ferne Lande ziehet,
Der wird destomehr erfreut.

* * * * * *

Wer das güldne Vlies erlangen
Wer mit Lorbeer-Kräntzen prangen,
Wer mit Ernst ersteigen will
Helicons erhabne Spitzen,
Der muß öffters zittern, schwitzen,
Lauffen, ringen, halten still.

* * * * * *

Drum so folgt auf Dein Bemühen,
Auf Dein hin und wieder Ziehen
Nun auch der erwünschte Lohn.
Gebe GOTT, der Gaben Quelle,
Daß ohn alle Unglücks-Fälle,
Seine Gnade bey Dir wohn.

Also wünschet

Der PRAESES.

* * *

Der strenge Cato ließ die Medicos vertreiben, a)
In dem berühmten Rom behielte keiner Sitz,
In gantz Italien ließ er nicht einen bleiben,
Der hoch-erfahren war, nach weiser Griechen Witz.
O allzu strenger Schluß! weit klüger ist geschrieben
Von dem, der weiser ist, als jener Römer war,
Des Syrachs weiser Mund, der lehret, daß zu lieben, b)
Und hoch zu ehren sey ein Artzt, der in der Schaar
Der wahren Kenner steht, die Gott von Hertzen ehren,
Die bey der Artzeney erkennen Gottes Krafft,
Die lernen emsiglich, wie sie nur mögen lehren
Des Höchsten Wunderwerck, und was die Allmacht schafft.
Er kan, mein werther Freund / von vielen Wundern sagen,
Die auf dem weiten Meer gar wunderbarlich sind,
Die uns an diesem Ort unmüglich zu erfragen,
Wobey der Klügeste doch immerdar ein Kind.
Er will hinführo auch aus den Geschöpffen lesen,
Ja wie die Erde voll der Güte Gottes sey,
Das kleineste Geschöpff beweiset Gottes Wesen,
Des Höchsten Wunderwerck ist selbst die Artzeney.
Was kan demnach sein Fleiß begieriger erwehlen,
Als, daß Er ferner hin nach solcher Weisheit steht,

Die

a) Polydorus Vergilius de rerum inventoribus lib. I. cap. XX.

b) Syrach XXXVIII. v. 1. & seqq.

Die ihren Freunden nie die Ehre lässet fehlen,
Womit Er hoch-berühmt nun ausgeschmücket geht.
GOtt segne Seinen Fleiß! Er segne Sein Curiren!
Es steh der beste Artzt Ihm ferner kräfftig bey!
GOtt wolle Gnaden-reich Ihn treulich also führen,
Daß Er in dieser Welt, und dort gesegnet sey!

Hiemit hat dem HochEdlen und HochErfahrnen Herrn Paxmann, als Seinem liebwehrtem Beicht-Sohn zu der Doctor-Würde so willig, als schuldig gratuliren wollen,

Ludowig Schumacher/
Minist. Hamel. Senior.

Erlaube wehrter Freund / daß ich nach meiner Pflicht,
Da du heut Doctor wirst, Dir schlechte Wünsche bringe,
Und Deinen Ehren-Tag aus Hertzens-Grund besinge;
Verschmähe dieses Blat von Deinem Diener nicht.
Es schenckt Apollo Dir den längst verdienten Lohn,
Weil Du von Jugend auf der Tugend echtes Wesen
Und edle Wissenschafft zu lieben auserlesen;
Gebührt die Ehre Dir gleich einem Musen Sohn:
Du hast die Medicin mit sonderbahrem Fleiß
Gelernet und geübt in mehr als funfzehn Jahren,
Was Krancken heylsahm ist geprüfet und erfahren,
Wie diß Ost-Indien annoch zu rühmen weiß.

Nun

Nun soll Europa auch von der Geschicklichkeit,
Die GOtt Dir beygelegt nach Wunsche profitiren;
Du wilt in selbigem was kranck und schwach curiren;
Obs gleich zu wieder ist dem höchst-erbosten Neid.
Der Höchste stehe Dir in Deinem Vorsatz bey,
Er lasse Freuden-Oel auf Deine Scheitel rinnen,
Er cröne Deine Cur, Dein Lassen und Beginnen,
Damit was kräncklich ist von Schwachheit künfftig frey.
So manniges Recept von Dir geschrieben ist;
So manger Raht annoch Gebrechliche erquicket:
So manger Seegen sey von Gott Dir zugeschicket,
Da Du, mein wehrter Freund! nunmehro Doctor bist.
Wird dann was elend ist nächst Gott durch Dich gesund,
Und darff für grosser Pein hinkünfftig nicht mehr klagen,
So wird die gantze Welt von deinen Curen sagen:
Der Himmel gebe es! Dis wünschet Hertz und Mund

Ihro HochEdl. des Herrn Doctoris Paxmanns
ergebensten Dieners und Vettern,

Just Heinrich Leo/
Der Hämelschen Schulen p. t. Conrectoris.

